

جشن طبیعت

ای نوبهار عاشقان داری خبر از یار ما

از تو آستن چمن وی از تو خندان باغ ما (مولوی)

جشن و خوشحالی چیزی است که بشر همواره آن را می‌جوید تا از طعم آن لذت ببرد. شاید این بدیهی‌ترین پنداری باشد که ما از زندگی داریم؛ ولی بیشتر اوقات چنین نیست و همه چیز بر وفق مراد پیش نمی‌رود. زندگی با پستی و بلندی‌های زیادی همراه است. زندگی گاهی سراسر غم است. زندگی آن زنی است که هر روز با زنبیل دراز می‌گذرد و گلایه و شکایت نمک زندگی می‌شوند. وقتی طعم زندگی به تلخی و تندری رفت، «نق» می‌زنیم. این «نق» زدن عادت لاینفک زندگی می‌شود. در چنین مواقع در جستجوی فرصتی هستیم تا درون خویش را از این همه مشکل و غم خالی و به زبانه‌دانیهای فراموشی بسپاریم. مناسبتها و جشنها به خصوص سر رسیدن فصل بهار و شادابی مناسبترین زمانی است تا زه کمان شادی را کشیده و با تیر قلب اندوه و غم را نشانه بگیریم و خود را از این قفس آزاد کنیم.

بهار فصل گل و سنبل و شادی است. فصلی که طبیعت لباس فاخر خود را می‌پوشد و سراپا گل و سبزه می‌شود. مردم با رسیدن بهار احساس بهاری می‌کنند و به پاس این احساس جشن و پایکوبیهای را نیز برگزار می‌کنند.

مردم افغانستان از روزهای آغازین ماه حوت با خانه‌تکانی، رنگ کردن خانه‌هایشان و خریدهای نوروزی به استقبال بهار می‌روند و در برخی از ولایات جشن طبیعت می‌گیرند که از جمله می‌توان به جشن گل بادام در دایکندی، جشن گل انار در قندهار، جشن گل ارغوان در پروان، جشن گل انگور در هرات، جشن گل نارنج در جلال‌آباد، جشن گل سنجد در لوگر و جشن گل سیب در میدان وردک نام گرفت. در این نوشته تلاش شده است تا نگاهی ولو گذرا به جشن طبیعت در شروع فصل بهار در افغانستان داشته باشیم.

جشن گل بادام

جشن گل بادام یکی از جشنهایی است که در چند سال اخیر در ولایت دایکندی برگزار می‌گردد. این جشن اولین بار در سال ۱۳۸۴ توسط دوهفته‌نامه نسخه خطی مطرح و پیشنهاد گردید تا اینکه عملاً در سال ۱۳۹۰ رسماً برگزار گردید و از آن

به بعد همه ساله با برنامه‌های متنوع برگزار می‌گردد و همه ساله با رسیدن بهار و در عین فصل گل بادام این جشن به طبیعت دایکندی و به مردم دایکندی حال و هوای بهاری هدیه می‌کند. این را به خوبی می‌توان از چهره‌های خاک‌آلود هر شهروند و دهقان دایکندی خواند و فهمید.

در این جشن با شکوه که صدها نفر از نقاط دور و نزدیک دایکندی و حتی از ولایت‌های دیگر نیز شرکت می‌کنند غرفه‌های برای محصولات بومی و صنایع دستی برای معرفی در معرض دید قرار داده می‌شوند تا فرآورده‌های طبیعی این مردم را معرفی شود؛ مانند انواع کلاه‌های دستباف، دستمال‌های خامکدوزی شده، واسکت، لچک و... همچنین در این جشن، سرودخوانی، موسیقی محلی هزارگی (دمبوره)، نمایشهای ورزشی، چوب بازی، کشتی‌گیری و پهلوانی نیز از تفریح و سرگرمی‌هایی هستند که در این برنامه اجرا می‌شوند.

بادام یکی از محصولات مهم زراعتی این ولایت است. زندگی تعداد زیادی از مردم بر تولید این محصول استوار است؛ لذا با برگزاری جشن گل بادام مردم توقع دارند تا محصولاتشان به بیرون معرفی شوند و بتواند راهی برای فروش به بازارهای کشور و تجارت بین‌المللی باز کنند. انواع مختلف بادام در این ولایت وجود دارد؛ مانند بادام ستاری، کفمل، کاغذی، سنگگی، عبدالواحدی که هر کدام این گونه‌های مختلفی دیگری دارد؛ مثلاً ستاری کج یا شاخ‌بز، ستاری راست، پت‌دار و... بادام دایکندی در بازارهای داخلی از شهرت خوبی برخوردار است و مردم امیدوار است مسئولین در زمینه رشد و معرفی این محصول به بازارهای خارجی کمک و یاریشان کنند.

جشن گل سرخ (میله گل سرخ)

بیا که بریم به مزار ملا مامد جان

سیل گل لاله زار او او دلبر جان

میله گل سرخ یکی از میله‌های نوروزی مطرح در سطح حوزه زبان فارسی و کشورهای نوروزی است. با نزدیک شدن فصل بهار مردم بلخ و بلخیان به جنب‌وجوش می‌آیند و خودشان را برای نوروز و میله گل سرخ آماده می‌کنند. نام گل سرخ از آن روست که در آغاز بهار، دشتهای پیرامون بلخ که به دشت

علی توانا

شادیان شناخته می‌شود و در کنار هجده نهر بلخ‌رود و پیرامون دریاچه باستانی بلخ که امروزه خشک شده است، آکنده از گلهای سرخ لاله می‌شود.

بلخ در آن شب و روزها که هر دم گلهای سرخ به شکفتن می‌کنند و دشت شادبان سراسر سرخ می‌شوند، جنب‌وجوش نیز بیشتر می‌شود. شهر حال و هوای دیگری به خود می‌گیرد و آماده پذیرایی هزاران مسافر و زائر از اطراف واکتاف افغانستان و کشورهای همسایه و حتی کشورهای اروپایی می‌شود. هتلها، مسافرخانه‌ها، رستورانها و مکانهای تفریحی آماده می‌شود تا مهمانان از راه سررسد. شب قبل از شروع سال جدید، همگی در پارکها و اطراف روضه سخی نشسته‌اند و بی صبرانه منتظر صبح و طلوع خورشید هستند.

هرچه به روز نوروز نزدیکتر می‌شوند، هیجان استقبال از بهار هم بیشتر می‌شود. ساعت ۹ صبح جنده با بیرق سبز و نو افراشته می‌شود و مراسم با سخنرانی مقامات رسمی آغاز می‌گردد. جشن (میله) گل سرخ تا ۴۰ روز دوام دارد و در این مدت برنامه‌های ویژه نوروزی همچون دسته‌های ساز و سرود و رقص، دسته‌های بازیهای محلی و ورزشی همچون کشتی‌گیری، بزکشی، اسب‌دوانی، نیزه‌پرانی، چوب‌بازی، توب‌بازی، چوگان‌بازی، شمشیربازی، مسابقه انتخاب بهترین حیوانات و بسیاری بازیهای دیگر برگزار می‌شوند. کودکان با سرخوشی و شادی به چرخ فلک سواری، بادبادک‌بازی، خواندن ترانه‌های نوروزی و آتش‌بازی می‌کنند.

آیین نوروزی بلخ، یکی از کهنترین و باشکوهترین مراسم نوروزی است و این جشن با تاریخ کهن بخدی رقم خورده

است. چنانکه فردوسی گفته است:
به بلخ گزین شد بر آن نو بهار
که یزدان پرستان بر آن روزگار
مر آن خانه داشتندی چنان
که مر مکه را تازیان این زمان

با نزدیک شدن نوروز و میلۀ گل سرخ، مردم چند روز قبل از آغاز سال نو (روز حمل) به تهیه «سمنک» (سمنو)، «هفت میوه» و «هفت شربت» می‌پردازند. یکی از سنتهای فرهنگی و رسم اجتماعی استقبال از بهار، آیین سمنک (سمنو) پزان و هفت میوه است. هفت میوه شامل چهارمغز، بادام، زردآلو، سنجد، ... است. سمنک (سمنو)، در این آیین سنتی اجتماعی که امروزه متأسفانه کمرنگ شده است زنان و دختران جوان از چند روز قبل دانه‌های گندم را تر می‌کردند تا جوانه بزنند و اینگونه به استقبال بهار می‌رفتند.

بعد آنها در شب نوروز گرد هم می‌آمدند و جوانه‌ها را در دیگی ریخته و تا صبح به پختن آن مشغول می‌شدند. در کنار پختن سمنک به یک سری از فرهنگ و آداب اجتماعیشان هم توجه می‌کردند؛ نظیر فال گرفتن دختران جوان با انداختن انگشترشان در ظرف پر از آب. شعرخوانی که اغلب دوبیتیهای محلی را دربر می‌گیرد. شب سمنک پزان یک جشن واقعی برای دختران جوان و زنان به شمار می‌رود که در شب سال نو فارغ از هیاهوی روزمره و فقط به احترام بهار در کنار هم جمع می‌شوند و با نیت خاص و برآورده شدن حاجاتشان سمنک نیم پخته را به هم می‌زنند تا به قوام برسد. در فرهنگ اجتماعی مردم افغانستان شعر سمنک پزان نشان‌دهنده احترام این فرهنگ نیکو ولی از یاد رفته شب سال نو است.

سمنک در جوش ما کفچه زнім
دیگران در خواب ما دفعه زнім
سمنک نذر بهار است
میله شب زنده دار است
دختر را دورش قطار است
این خوشی سال یک بار است
سال دیگر یا نصیب
سمنک در جوش ما کفچه زнім
دیگران در خواب ما دفعه زнім...

در این چهل روز، در سراسر شهر آکنده از لاله‌ها و چراغانی شده شهر مزار شریف مرکز ولایت بلخ باستان، آوای ترانه مشهور «ملا ممدجان» از هر گوشه و کنار به گوش می‌رسد. ملا ممدجان، محبوبترین و دوست‌داشتنی‌ترین سرود نوروزی برای مردم است. بر اساس روایت مردم محل، این ترانه از زبان دختری سروده شده است که آرزوی همسری با جوانی به نام ممدجان را داشته و آرزوی کند که در جشن گل سرخ، خواسته او برآورده شده و دشواریهای بازدارنده پیوند آنان برطرف شود. از کم و کیف قصه اطلاع زیادی در دست نیست.

جشن گل ارغوان

جشن گل ارغوان از سه سال قبل در ولایت پروان رواج یافته است. این جشن به خاطر جشن طبیعت مملو از گل ارغوان تپه گل‌غندی در غرب شهر «چاریکار» ولایت پروان برگزار می‌شود. این تپه در سال ۱۳۲۴ توسط بهایی جان یکی از شاعران افغانستان به نام تپه گل‌غندی نامگذاری شد. در این جشن، شاعران شعر می‌خوانند و همچنین نمایشهای ورزشی و موسیقی اجرا می‌شوند. شماری از جوانان و فرهنگیان بخشهای از شادیشان را با گودی پران بازی، آسمان را هم مانند تپه‌های ارغوانی پروان، رنگارنگ می‌کنند و به تفریح و میله می‌پردازند.

گل نارنج

یکی از این جشنها، میله گل نارنج ننگرهار در شهر جلال‌آباد مرکز ولایت ننگرهار است که همزمان با گل کردن درخت نارنج در شهر جلال‌آباد برگزار می‌شود. این جشن بیشتر دربرگیرنده مشاعره یا محفل شعرخوانی است. ساز و سرود و آوازخوانی از دیگر سرگرمیهای هستند که در این جشن اجرا می‌شود. در کنار آن صنایع‌دستی باشندگان ولایت ننگرهار و آثار باستانی نیز

به نمایش گذاشته می‌شود.

جشن گل نارنج نخستین بار در سال ۱۳۴۰ هجری خورشیدی در این ولایت برگزار شد؛ ولی بعد از آن با شکل‌گیری تحولات سیاسی کشور این جشن کمرنگ شد، خوشبختانه در این چند سال اخیر دوباره رونق گرفته و هر سال با شکوهتر برگزار می‌گردد.

جشن گل انار

جشن گل انار در قندهار با سر رسیدن گل انار برگزار می‌گردد. این جشن که از دو سال بدین سو به صورت رسمی برگزار می‌شود با معرفی محصولات انار قندهار و ارغنداب که در کشور نمونه است، برگزار می‌شود.

جشن ادبی گل انگور

جشن گل انگور برای اولین بار در سال ۱۳۹۲ در ولایت هرات به ابتکار انجمن ادبی هرات برگزار شد. این جشن به منظور معرفی محصولات انگور ولایت هرات و تفریح و سرگرمی بهاری نیز به شمار می‌رود که صدها تن از فرهنگیان، هنرمندان، مقامهای محلی، دهقانان و باغداران ولایت هرات در این جشنواره شرکت می‌کنند.

بر اساس روایتی، هرات پیشتر از ۷۲ نوع انگور دارد که انگورهای لعل، فخری، میراحمدی، غله دانه، سنگک، حسینی، پوشنگی و خلیلی از جمله مشهورترین انگور این ولایت به شمار می‌روند.

افغانستان کشوری است کوهستانی، در فصل بهار کوهپایه‌های آن سرسبز و مملو از رایحه‌های عطرآگین گل‌های وحشی است. مردم در فصل بهار به چنین میله‌های طبیعی شرکت می‌کنند و به پاس و گرامی‌داشت از طبیعت و نعمتهای آن به تبادل فرهنگی و افکار نیز می‌پردازند. چنین جشنها علاوه بر کارکردهای آشکار آن سپری لحظه‌های خوشی و معرفی محصول همان حاصل و منطقه، کارکرد پنهان دیگر همچون همدلی و وفای جمعی دارد. مردم گرد هم جمع می‌شوند و کینه و کدورتها را به سیاهچال می‌اندازند تا همگام با طبیعت، همچون گل بادم‌زیبا و سفید، همچون گل سرخ سراسر عشق، همچون گل ارغوان و نارنج رنگارنگ و هم چون انگور و انار شیرین باشند. گرامی باد چنین میله‌ها!